

Aleš Berger

Soba, domá

Sem v sobi svojega očeta; zdaj jaz živim v njej. Ne samo v njej, sob je v hiši dosti, vsaj pet, ampak zdaj, ko tu sedim, živim prav v njej. Tudi v drugih živim, ampak drugače, in so prazne, kadar me ni tam; kadar me ni tam, nobeden ne živi v njih. Kadar spim, ne živim v tej sobi, kjer zdaj sedim; takrat sem drugje, se pravi, drugače. Tudi v kakšni drugi sobi kdaj sedim, saj jih je v hiši dosti, vsaj pet, ampak drugače, saj sem drugje. Približno pet let živim tu, v povprečju po eno leto v vsaki sobi, če bi bil moj čas enakomerno porazdeljen po njih, kar pa seveda ni. In če bi se zanemarilo čas, ki ga preživim v drugih prostorih, ko živim in sedim tam, česar se seveda ne sme, namreč zanemariti. In če bi se ob tem prezrlo tisti čas, ko se odpravim v druge kraje in živim v drugih sobah, česar se tudi ne sme, namreč prezreti tistega časa, ki ga je kar nekaj in ko tudi spim drugje in drugače. Ampak to je druga zgodba in ne zadeva te sobe, v kateri zdaj sedim in pišem, da v njej živim.

V tej hiši živi, odkar je umrl njen oče, ki je prav tako sam živel tu. Ne ravno v tej sobi, v kateri zdaj ona sedi in piše, da v njej živi, ampak v drugih, saj jih je v hiši precej; v tej sobi je živel samo, kadar je spal ali bolehal. In tudi umrl ni v tej sobi, čeprav je v njej bolehal, in čeprav je spal, ko je umrl, ni umrl v tej sobi. Sicer je živel drugje, največ spodaj v kuhinji, se mi zdi, kjer si je grel jedi v električni pečici, reševal križanke in poslušal radio. In v sobi zraven, kjer je gledal televizijo ali listal po šahovskih problemih iz nekdanjih dni. In kjer je tisti zadnji popoldan tudi umrl, medtem ko je gledal televizijo in malo zaspal in se ni več prebudil. V tej sobi, kjer stoji zdaj njena velika miza, za katero sedi in piše, je imel posteljo in omaro in mize tu ni potreboval, saj ni veliko pisal. Pravzaprav je kar nekaj pisal, ampak drugače; na kuhinjski mizi spodaj si je napisal, kaj mora kupiti v trgovini, ali računat, kako se mu izteka pokojnina. Ali sestavljal, ampak

zadnje čase ne več, kombinacije za loto. V kuhinji je bilo dosti pisál in za njim je ostalo precej listov papirja, praznih in popisanih, tu gor, kjer ona zdaj sedi in piše, pa čisto nič, saj ni bilo ne mize ne pisál. Tudi ona si kaj napiše na kuhinjski mizi, ampak ne dosti, odkar ima večjo in lepšo v sobi, kjer zdaj sedi; le kaj malega si zabeleži na njej, na roko, kakšno opombo ali svarilo, preden se odpravi sem gor, kjer potlej sedi in piše, ali v druge kraje, ali sem gor, ampak takrat v drugo sobo, kjer potlej zaspi.

Kadar spim, spim v sobi, kjer sem spala kot dekle. Iste stene, ista vrata in okno, celó lesteneč, se mi zdi, je prav tak, ampak nič ni enako kot takrat, ko sem spala kot dekle, ne postelja, ne preproga, ne omara, še pogled skozi okno ne, saj se je za oknom dosti spremenilo. Mogoče je kak šum podoben tistemu spred pol stoletja, kakšen tih ropot, ko hiša vzdihne ali se v njej kaj zgane, ampak ne vem: kdo bi pred pol stoletja, če bi bil dekle, poslušal šume in si jih zapomnil! In gotovo jih zdaj, čeprav mi sluh peša, slišim več, in jih ne maram, ker se jih bojim, ne ravno šumov, bolj se bojim neprijetnosti, ki jih naznanjajo, in potem raznih popravil. Tudi mojih lepakov ni več po stenah, kje neki, podob mojih deklinških junakov, in tudi moje mize ne, takratne, velike črne mize od očetovega ata, ki jo je bilo treba, ko smo se preselili sem, pritovoriti skozi okno in sem gledala, ko sem bila dekle, postreščke z njihovimi črnimi kapami in srebrnimi številkami na ščitnikih. Tista miza je končala bog ve kje, pri katerem od sinovih prijateljev, se mi zdi, in vsebina njenih predalov v peči, ali v kanti za smeti, le kak drobec nemara v kleti, v tisti sobi spodaj, in jaz sem končala tu, v tej hiši, kjer sem živela kot dekle, in kadar grem gor spat, ali se gor zbujam, me včasih spreleti občutek, da me je zasukal vibast čas in da bom spet videla skozi okno tisto, česar ni več tam. In tistega seveda ni tam čez, in tudi noter je precej drugače, kot je drugače tam skoz okno, h kateremu se stezata drevesi, ki ju ni bilo, ko sem bila dekle.

Ne vem, ali je kdaj pomislila, da bo spet živela tu. Čeprav ji je oče pri-govarjal, potem ko se je vdrugo poročil in potem še enkrat ovdovel, naj se vendar preseli k njemu, naj pride iz vlažnega dvosobnega, kamor se je nekoč na hitro preselila, v hišo, ki jo je pred leti sam dogradil in kjer je živela kot dekle. Naj pride, še posebej z mano, ki sem medtem odraščal v mrzlotni senci svojega nepoznanega očeta, in bi mi lahko bil on, njen oče, dober ded. Ni šlo, ni mogla, ni hotela, ni nas videla tam notri, treh rodov na kupu, pa čeprav je tam sob obilo, kakšnih pet, ni občutila, da bi lahko prišla nazaj in spet živela tam, v senci svoje odsotne matere in s sinom brez očeta. Tudi mene je vabil, pozneje, čeprav nisem nikdar odraščal

v hiši, ki jo je bil sam dogradil, in tudi nisem šel; naj grem v nekdanjo dekliško sobo svoje matere živeti, s postaranim dedom, ki ga bo skrbelo, kdaj vnuk študent vstaja ali prihaja domov in s kom? Ni vztrajal, najbrž si tudi on ni čisto predstavljal, kako bi vozila skupaj; kaj bo z njegovim jutranjim vstajanjem in glasnim prhanjem in kočljivo prebavo in sploh. In z mojimi dostikrat ponočnjaškimi prijatelji in občasno veselimi dekleti. Tako da sem se sicer odselil iz tistih mokrastih dveh materinih sob, a ne v njegovo hišo, pač pa nekam v garsonjero, in kmalu s punco, ki je potem hitro nehala biti radoživa. Ampak to je druga zgodba in ne zadeva sobe, v kateri sedi moja mati in piše, da v njej živi in piše.

V sobi tu zraven sem prvokrat spet prespala tisto noč, ko je večer poprej umrl moj oče in je njegov telefon ves dan zvonil v prazno in sem morala odsuniti kletno okno in zlesti noter in sem ga našla spodaj, kjer je bil gledal televizijo, preden je zaspal. Ko bi bil šel zares spat, pod noč in v sobo, kjer zdaj sedim in pišem in je on v njej spal ali bolehal, mi ne bi bilo treba vlamljati v kletno sobo v njegovi hiši, saj bi bil, preden bi šel zares spat, iztaknil ključ iz vhodnih vrat; tako se je navadil, odkar se je postaral in, predvsem, odkar je zares bolehal. Ampak ni vedel, četudi je precej bolehal, da bo zares zaspal, ko pa sploh ni nameraval spati, ampak le malo pogledati sobotna televizijska poročila. In sem tisto jesensko nedeljo popoldne, ko nisem mogla odkleniti vhodnih vrat, močno odrinila okno v kletni sobi in se nekako zrinila noter, z nogami naprej, oziroma navzdol, in s hrptom obrnjena v prostor, otipala polico, na katero sem potem stopila in sem bila skoraj prepričana o tem, kaj me čaka v hiši, saj je telefon ves dan zvonil v prazno, a ne vedela, v kateri sobi in kako. In sploh ne pomislila, niti s kančkom zavesti, da bom po dolgih letih, desetletjih, spet prespala noč v sobi, kjer sem spala kot dekle.

Prav presenetilo me je, priznam, ko se je mati tistega večera odločila, da bo prespala v hiši, kjer je živela kot dekle. Ni bilo pravega razloga: deda je kmalu odpeljal mrliški voz, pospravili smo tisto malega, kar je ostalo za njim v neredu, hči, vnuk in moja bivša žena, ki je prišla pozorno vprašati, ali lahko kaj pomaga; zamislili smo se, vsak po svoje prizadet in zbeغان, nad minljivostjo stvari, in pojokcali smo tudi, nad že hladnim truplom, a mati je ostajala prisebna, zbrana, prav varno bi se lahko odpeljala v tisti svoji dve sobi, ali poklicala taksi, ali pa bi jo zapeljal jaz, ali pa bivša snaha. A kar nekako priganjati naju je začela, ko se je nedelja prevesila v naslednji dan, češ da mora zgoraj še nekaj postoriti, čeprav se ni zgoraj nič tako mudilo in bi vse lahko počakalo še dosti dni. Mogoče je majčkeno

in nezavedno upala, da se bova odpeljala skupaj, moja bivša in jaz, in se bo zdaj, ko se je sklenila ena usoda, neka prejšnja nemara spet začela, zavrtela na novo, ampak to je druga zgodba in ne zadeva sobe, v kateri je moja mati živela kot dekle in kjer je po dolgem času spet prvikrat prespala na dan, ko je v njegovi hiši našla svojega mrtvega očeta.

Če rečem, da mi je bilo v trenutku jasno, se ne bom preveč zmotila. Hladno, ne iz čustvenega stresa in ne iz prenagljene emocionalne odločitve, mi je zarezalo v pamet, da sem zdaj tu doma, znova, po tolikerih letih, in v vseh sobah. Kajti ko sem tu živela kot dekle, nisem bila v vseh sobah, le v svoji, v tisti, kjer zdaj spim, in v kuhinji seveda, v drugih sobah so bili moj oče in potem mačeha in potem spet oče sam. Saj je govoril in me vabil, naj prideva, ko je v drugo ovdovel, z Gorazdom živet k njemu, in sob je bilo res obilo, zadosti za tri, za vse tri rodove, a nisem mogla, nisem znala nazaj v hišo, ki sem jo pred časom precej na hitro zapustila, nisem se hotela kot brodolomna naplavinina s sinkom vrniti v pristan, iz katerega sem pred komaj nekaj leti izplula s polnimi jadri. Obiskovala pa sem ga, to pa, vsa ta desetletja, in zadnja leta zmeraj pogosteje, čeprav sva imela zadnja leta vse manj tém za pogovor, o vse manj rečeh, o bolehanju predvsem, njegovem, in hodila sva skupaj v trgovino, da sem mu zvozila težke nakupe domov. Pospravljala pa nisem, v nobeni sobi in tudi ne v kuhinji, ni bilo potrebe, vse je počistil sam, ali pa gospa postrežnica, kot je po starem naslavljal Ajšo, ki se je dvakrat na mesec oglasila pri njem. Tudi Gorazd ga je obiskoval, najprej z mano, potem sam in potem s tisto svojo in potlej spet sam; kaj se je on pogovarjal z njim, ne vem, za šah se moj sin ni zanimal in moj oče ne za novodobne iznajdbe. In tudi Gorazd ni pospravljaj pri njem (tista njegova pa še manj!), saj je bilo vse čisto in nikjer prahu in tudi dišalo je lepo.

Ko me je kak dan po pogrebu mati prosila, naj ji pomagam pospraviti oziroma izprazniti dedove omare, sem se šele zavedel, da njeno spanje v dekliški sobi prvi večer po očetovi smrti ni bilo niti naključno niti začasno. Da se namerava v njej naseliti in živeti, kadar pač ne bo živela drugje, pri prijatelju v nekem drugem mestu, se mi ni zdelo nenavadno, saj kdo pa ne bi rad zapustil tistih dveh vlažnih sob, če jih drugje čaka nanj več, svetlih in suhih; presenečala pa me je naglica, skorajda ihtavost, s katero se je lotila zadeve. Dvakrat sem peljal poln avto na Karitas in enkrat do zabojnika, pa ni bilo več sledu za dedovo garderobo; vse do zadnjega robca in kravate je šlo iz hiše slab teden za tem, ko je nameraval gledati televizijska poročila in zadnjič zaspal. Pa takrat ne bi rekel, da mater

preganja kakšna jeza na očetovo ostalino in se je želi zato hitro in odločno znebiti, sploh ne, in tudi zdaj, več let za tem, ne pravim tega, saj je ohranila mnoge njegove drobnarije in jih spravila v škatlo, ki jo mogoče kdaj odpre; mislim, da je njena zagnanost izvirala iz potrebe, da postavi stvari na svoje mesto, da torej sprejme dejstvo, da nikoli več ne bo nikomur otrok, in ravna v skladu z njim.

Tudi zdaj je vse snažno, pri meni doma, v vseh sobah, saj ne pomažem dosti in pospravljam za sabo, pa še čistilni servis kdaj pokličem, kot se po novem reče nekdanjim gospodinjskim pomočnicam. In nisem ves čas doma, v tej hiši, saj grem dostikrat v neko drugo mesto, ampak kadar sem doma, imam rada red, v vseh sobah, kjer živim, in sta dve skoraj na las takšni, kot takrat, ko je oče v eni od njih zaspal, in sem drugi preuredila, da v eni, ki je bila nekdanj moja dekliška, spim in v drugi, kjer je spal in bolehal moj oče, sedim in pišem, da živim. Gorazd me kdaj obišče, kadar sem doma, v tej hiši, ne prav pogosto in ne pogovarjava se dosti, kakšen časopis prebere, ki ga prinese s sabo, in prijazno vpraša, ali kaj potrebujem, in včasih greva skupaj v trgovino, da nese zavitek mleka, moko in sladkor. Pa sok rdeče pese mi nosi, težke steklenice, da se mi izboljša kri. Bogve, ali kdaj pomisli, da bi se naselil tu, ko bo hiša prazna in bo imel pet sob. Dol v kuhinji sediva, kjer je zadnja leta posedal moj oče, kakšen moj zapisek si ogleda in se posmejí, češ, kaj ustvarjaš, ampak so le opomniki za v trgovino ali za prihodnji dan, kakšen sudoku nemara, sem gor ga ne peljem, tu še ni bil, tu samó jaz sedim in pišem, da živim in da me skoz življenje suka vibast čas.

Obiskujem jo, vse pogosteje, kadar je domá, in zmerom sam, nobene prijateljice ne vzamem s sabo, da ne bi kaj namigoval ali obljubljal, ne materi ne njej, nisem bil ravno stanoviten vsa ta leta. Po navadi jo dobim v kuhinji, počeckani papirčki ležijo po mizi, urejeni karseda, in zmeraj večkrat kakšen ne do konca rešen sudoku in kakšen časopis, da ga preberem, in meni sicer ne pomeni dosti ta hiša in sobe in kuhinja v njej, a včasih le pomislim, kaj bo, ko bo hiša prazna, a bo kaj z mano v njej, in predvsem čutim, da je materi najbrž nenavadno, da je pred leti prikolobarila nazaj, potem ko se je tako odločila in v kratkem času vse uredila, prepleskala stanovanje, dala delati omare in si omislila novo napeljavo. Petdeset let je, kar je šla iz te hiše, in deset, kar se je vrnila; kaj je isto in kaj drugače, ali kdaj razmišlja o tem, o prepihu, ki jo je zavrteel skozi življenje? Prepozno, da bi jo spraševal o tem, časa je ostalo le še za praktične stvari, za nakupe v trgovini, za vožnjo na dedov grob, na njeno terapijo, za kidanje snega

in polnitev telefona, tudi o svojem očetu je ne bom spraševal, ki mi ostaja za zmeraj nespoznan, bogve, ali se ga še spominja.

Saj ne, da bi bila kaj dosti bolna, malo slabo kri imam, a mislim, da je prav: zvečer, če se le spomnim, vzamem ključ iz vhodnih vrat. Da ne bi bilo treba Gorazdu ali sosedu ali prijatelju iz drugega mesta vdirati, če se kdaj dolgo ne oglasim. Ali lesti skozi kletno okno, kot sem jaz svoj čas. Če se, na primer, tako zamislim, ko tu sedim, v to, kar pišem, da ne slišim nič okoli sebe, da me ne zdrami niti najmočnejši piš. Če je sploh res, da tu sedim in pišem, da živim.